

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף נ

באושא התקינו המזבז: אין לתת יותר מחומש מהנכסים לצדקה, מחשש שמא הנותן עצמו יהא בסוף עני.

עשר אנשרנו לך: מדוייק מלושן הפסוק שיעקב עישר שתי מעשרות דהיינו חומש. הגמרא מקשה: הרי המעשר השני הוא פחות מהמעשר הראשון, שהרי לאחר שהפריש עשירית מתוך מאה נשארו לו 90, וכשיפריש מהם עשירית זהו רק 9, סה"כ 19 ולא 20. נמצא שמהפסוק לומדים לעשר פחות מחומש? ומתרצת: פירוש הפסוק הוא אני אנשר את המעשר השני כמו הראשון, דהיינו אתן שוב 10 מתוך מאה סה"כ חומש.

עד עכשיו הביאה הגמרא שלוש שמועות של רבי אילעא: הראשונה בשם ריש לקיש בשם רב יהודה בר חנינא, השניה בשם ריש לקיש בלבד, והשלישית רק בשם עצמו. **ושמועות הללו מתמעטות והולכות:** בשמם של אומריהם מהרבה לקצת כנ"ל. והגמרא נותנת סימן לסדר השמועות בכדי שנזכור מי אמר את מי, בצורת משפט 'סיפורי': קטנים ('זן בניו ובנותיו כשהם קטנים') כתבו ('הכותב נכסיו') ובזבזו ('המזבז').

*

שיהא אדם מתגלגל עם בנו: מתעסק עימו בנחת ובדברים רכים בכדי שילמד עד גיל 12, ולאחר מכן מכריח אותו ללמוד.

הגמרא מקשה: איני (=האם זה כך?) והאמר ליה רב לרב שמואל בר שילת: שהיה מלמד תינוקות: ילד פחות מגיל 6 אל תקבל, אבל בגיל 6 תקבל ותכריח אותו ללמוד כמו שור שמלעיטים אותו אבוס לפטם אותו.

ומתרצת: רב אמר למלמד התינוקות להלעיט את הילד בתורה ועדיין בדרכי נועם, אבל לא לרדת לחייו בעל כורחו עד גיל 12, ולאחר מכן בעל כורחו.

ואיבעית אימא: רב כן אמר להלעיטו בעל כורחו, אלא שזה דוקא למקרא ומגיל 6, אבל למשנה מלעיטים אותו בעל כורחו רק מגיל 12.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

בר תליסר לתעניתא מעת לעת: משנכנס הילד לשנת השלוש עשרה הוא כבר יכול להתענות יום שלם, כלומר בשנת השתים עשרה - שנה אחת קודם לבר מצוה (שהיא סוף ה-13 שנה). ונקבה שנה אחת קודם דהיינו בת אחת עשרה.

האי בר שית דטרקא ליה עקרבא: ילד בן שש שעקץ אותו עקרב ביום ההולדת של גיל שש - לא יחיה, אלא אם כן יעשה רפואה זו: לקחת מרה של עוף 'דיה' לבנה בתוך שיבר, למרוח לו את המשקה על העקיצה ולהשקות אותו את המשקה.

האי בר שתא: ילד בן שנה שעקצה אותו דבורה ביום ההולדת של שנה - לא יחיה, אלא אם כן יעשה רפואה זו: סיב הגדל סביב הדקל בתוך מים, למרוח לו ולהשקותו כנ"ל.

*

כל המכניס את בנו: ללימוד תורה פחות מגיל שש - רץ אחריו לטפל בו שיהיה בריא ושיתפתח כראוי 'ואינו מגיעו' = אינו מצליח.

איכא דאמרי: חבריו רצים אחריו להגיע להתפתחות הלימודית שלו ואינם יכולים להגיע להישגים שלו בתורה.

ותרוויהו איתנהו: כלומר אין זו מחלוקת כי שני הדברים האלו נכונים: הוא מצד אחד חלש גופנית אך מצד שני הוא חזק תורנית. **איבעית אימא:** שתי הלשונות מדברות על שני מקרים שונים: אם הוא ילד כחוש הדבר מזיק לו, אבל אם הוא ילד חזק אין זה מזיק לו ואדרבא הוא יתפתח מכך תורנית יותר מחביריו.

*

אישה שהכניסה לבעלה 'נכסי מלוג' - קרקע שלא שמים אותה בכתובה, הקרן (= גוף הקרקע) נשאר שלה והפירות של הבעל, וכשבעלה ימות או יגרשה היא מקבלת את הקרקע בחזרה.

האישה שמכרה בכנסי מלוג: אישה שמכרה את 'הקרן' של 'נכסי מלוג' כלומר את הקרקע (אבל את הפירות אינה יכולה למכור כי הם שייכים לבעלה), ולאחר מכן מתה - בעלה מוציא את הקרקע מיד הקונים. כי רבנן תקנו שבנישואין הבעל נהיה 'הקונה ראשון' של הנכסים, וממילא הקונים שבאו אחריו לא קנו כלום והוא מוציא אותם מידיהם (לאחר מות אשתו).

אשכחיה רב יצחק: רב יצחק בר יוסף פגש את רבי אבהו כשהוא היה באסיפת בני אדם והוא שאל את רבי אבהו מי הוא בעל המימרא הנ"ל?

תנא מיניה: הוא שנה וחזר על כך 40 פעמים, והדבר היה דומה לו כאילו השמועה מונחת לו בכיס.

*

זה הלומד תורה ומלמדה: ש'ההון והעושר' של התורה נשאר לו בביתו ומאיך 'צדקתו עומדת לעד' בזכויות שלימד את התורה לאחרים. הכותב תנ"ך ומשאלין לאחרים: שהספרים עצמם נשארים שלו ואילו צדקתו עומדת לעד בזכויות שאנשים אחרים לומדים בהם.

*

דלא אתי לידי חליצה ויבום: כי אם אין 'בנים לבניך' ומת הבעל, האישה צריכה יבום או חליצה. שלום על דייני ישראל: שלא יצטרכו להתעסק במריבה של היורשים הלא הם קרובי המשפחה הרחוקים, אבל כשיש 'בנים לבניך' הירחשה ברורה של מי היא ואין עליה מריבות.

*

למדנו במשנה שרבי אלעזר בן עזריה דרש ששתי התקנות של הכתובה דומות זו לזו א. כתובת בנין דכרין ב. בנות הנקבות יזונו מנכסי לאחר מותי – כמו שהראשונה מתקיימת לאחר מות האב כך גם השניה.

יתיב רב יוסף: ואמר דבר נוסף ששתי התקנות הללו דומות בו: כשם שאין הבנים יורשים אלא מן הקרקע, כך הבנות ניזונות רק מקרקעות שהשאיר האבא אבל אם הוא השאיר רק מטלטלין הם לא ניזונות מהם.

אוש עליה כולי עלמא: כל העולם הרעיש על דברים אלו של רב המנוא. שהרי הבנים יורשים גם מטלטלין ולא רק קרקעות. וכי רק מי שהשאיר (= שביק) לבניו קרקעות בניו יורשים אותו, ומי שהשאיר מטלטלין לא?

אמר ליה: רבי יוסף לרב המנוא אולי הרב התכוין ל'כתובת בנין דכרין' שאותה הבנים יורשים רק מקרקע ולא ממטלטלין (כפי שמבואר לקמן דף צא')? אמר לו רב המנוא: מר שהוא אדם גדול מבין מה התכוונתי.

*

רב זן מחיטי דעליה: רב 'זן' שתי יתומות מהחיטים שהם 'מטלטלין' של אביהם. **איבעיא להו:** הגמרא מבררת האם הכוונה במילה 'זן' ל'פרנסה' = נדוניה לבנות לצורך הנישואין. ישנה תקנה של חכמים שהאב מצווה להפריש נדוניה לבנותיו מנכסיו, ואם מת האב בית דין מחייבים את היורשים לתת להם את הנדוניה מהנכסים של האב. וכדברי שמואל שאמר שלצורך הנדוניה אומדין (= שמיין) את דעתו של האב מה היה

רצונו לתת אילו היה בחיים האם הוא היה קמצן או וותרן. ולפי זה הכוונה במילה 'מעלייה' = לפי האומד של עילוי דעתו של האב (כמה דעתו מעולה).

או שהכוונה במילה 'זן' שהוא נתן להם מזונות ממטלטלין, ולפי זה הכוונה במילה 'מעלייה' = מדברים טובים שנאמרו 'בעלייה', שם התקינו שהבנות יהיו ניזונות ממטלטלין ולא רק מקרקע.

תא שמע בדיה דרבי בנאי וכו': הגמרא רוצה להביא ראייה מכך ששמואל אמר לרבי בנאי 'זון' את הבנות היתומות שבאו לפניו וטענו שהן חוצות לקבל מהמטלטלין. ולכאורה הכוונה ל"מזונות" כנ"ל, ודוחה הגמרא שהכוונה ל"פרנסה" של נדוניא כנ"ל.

הוא עובדא בנהרדעא: היה מעשה בנהרדעא שהדיינים של נהרדעא פסקו שהבנות יקבלו מזונות מהמטלטלין שירשו הבנים. וכן היה מעשה בפומבדיתא ורב חנא בר ביזנא פסק כנ"ל. כששמע זאת רב נחמן על שני המקרים הנ"ל הוא אמר לדיינים לכו תחזירו ליתומים את מה שלקחתם להם שלא כדון, ואם לא אני אגבה את הכסף מהארמונות (= אפדניו) שלכם.

רבי אמאי ורבי אסי: סברו לתת מזונות לבנות ממטלטלין. אמר להם רבי יעקב בר אידי: בדבר שרבי יוחנן וריש לקיש לא עשו מעשה, אתם תעשו?

יודע אני בך שאין מידת הדין אתה עושה: כלומר שאתה לא סובר שכך הדין וההלכה, אלא אתה עושה כן מרמחנות שלא ימותו היתומות ברעב. אך אני חושש שהתלמידים יראו ויסברו שכך ההלכה לדורות.

ההוא דאתא לקמיה דרב יוסף: היה מעשה שבא לפני רב יוסף ביתומות שבקשו לקבל מזונות. אמר רבי יוסף ליתומים: תנו להם מזונות מהתמרים הנמצאים על המחצלת (= בודיא) לאחר שנלקטו מהעץ.

אילו בעל חוב הוה: הרי אם היה מגיע בעל חוב של האבא לתבוע מנכסי האבא את חובו, לא היינו נותנים לו ממטלטלין, אם כן קל וחומר שלא ניתן ליתומות. כי הבעל-חוב כוחו יפה יותר מהן שהוא גובה מנכסים משועבדים, ואילו הבנות אינן גובות מנכסים משועבדים אלא רק מבני חורין?

אמר ליה: רבי יוסף התכוונתי שיתנו להם מהתמרים שראויים להיקטף מהעץ אל המחצלת, אבל עדיין הם מחוברים לעץ וממילא הם נחשבים כקרקע.

סוף סוף: מכיון שהם עומדים להיקטף ישנו כלל ש'כל העומד ליגזז נחשב כבר כגזוז'? רב יוסף מתרץ: התכוונתי לתמרים שעדיין צריכים את הדקל בשביל לינוק ממנו והם אינם נחשבים כתלושים. (כלומר תמרים כאלו שאמנם ראויים להיקטף, אבל אם ישאירו אותם על העץ הם ימשיכו להשביח-ריטב"א).